

Oskamp, S. és Schultz, P. W. (2005): Approaches to Studying Attitudes and Opinions. In: Oskamp, S. és Schultz, P. W. (eds): *Attitudes and Opinions*. Third Edition, Lawrence Erlbaum Associates, Publishers Mahwah, New Jersey, London.

Sorbán Angella (2009): Mutatkozások és rejtőzések. A nyelvi attitűdről. In: Bálint Emese és Péntek János (szerk.): *Oktatás: nyelvek határán. Közelkép és helyzetkép a romániai magyar oktatásról*, Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.

(1) <https://www.edu.ro/sites/default/files/fisiere%20articol%20Ordin%205564%20-%20%20Programe%20de%20formare.pdf> 2019. 11. 21-i megtekintés

(2) <https://www.edu.ro/formare-continua> 2019. 11. 21-i megtekintés

Képzői reflexiók.

Tomos Gabriella a román nyelv tanításáról

„Az ország nyelvét meg kell tanulni, de édesanyánk nyelvét nem szabad elfelejteni!”
Benedek Elek

A nagy mesemondó szavai pár évtized múltán sem veszítették érvényüket. Udvarhelyi képzős diákként, majd gyakorló óvónőként szembesültem a román nyelv tanulásának-tanításának ágával-bogával. Mivel Brassóban születtem, ott nőttem fel, sosem volt probléma román nyelven beszélni, mivel nap mint nap találkoztam vele a környezetemben. Más volt a helyzet Sepsiszentgyörgyön, ahová óvónőként kerültem román, majd magyar csoportba tanítani. Saját gyerekeimmel is meg kellett vívjam a tanulás küzdelmeit, amire esetemben nem volt példa, annak ellenére, hogy ugyancsak magyar óvodába meg iskolába jártam. A gyerekeimmel szerzett tapasztalat segített megérteni jobban a kétnyelvűség fogalmát, aminek kérdése vidékünkön bonyolult. Mindenki elfogadja, hogy fontos az ország nyelvét tudni, mégis a gyerekek tanulási eredményei gyengék. Az okokat ismerjük, de nehezen tudunk továbblépni, miközben sok szülő úgy gondolja, a román nyelv tanulásának legegyszerűbb módja a román csoportba járatás. Ezért évek óta újra meg újra elgondolkozom a kérdéseken *Miért, mikor, hogyan, mivel, kivel* kellene tanítani a román nyelvet? Íme a válaszaim.

Miért kellene tanítani a román nyelvet? Mert olyan nemzedék sorsát egyengetjük, amely ebben a földrajzi-politikai környezetben kell hogy megállja a helyét. Nem kis feladat, de alapjait már az óvodában le kell raknunk. Az ország nyelvét úgy megtanulni, hogy közben ne feledjünk szépen magyarul beszélni, kihívás annak, aki Székelyföldön él, de annak is, aki más régióban, vagy más országban él. A kétnyelvű környezet lehet előny egy második nyelv tanulásánál, de ugyanakkor hátrány az anyanyelv megőrzése szempontjából. Ezért érzem fontosnak azt, hogy már óvodás kortól próbáljuk megközelíteni a román nyelv tanulását oly módon, hogy a gyerekek szívesen vegyenek részt ezeken a foglalkozá-

sokon, biztosítsunk lehetőséget a sikerélményre, ezzel elősegítve azt, hogy az első iskolai években ne érje a gyereket és a szülőt a legnagyobb kudarc éppen a román nyelv tanulásánál. *Mikor* kell elkezdeni? Mindig úgy képzeltem el az óvodai tevékenységeinket, mint ha egy gomolyát gombolyítanánk. Kiscsoportban megkezdjük gombolyítani, időnként, főleg hosszú kiesések után, visszabomlik, újra gombolyítjuk. Legjobb esetben nagy csoportra a gyerekeknek lesz egy minimális szókészletük és bátorságuk azt használni. *Hogyan?* Kezdetben a nyelv zeneiségét, hangzását szokjuk mondókákkal, versikékkel, énekekkel. Ezt a nyelvet úgy kell megközelíteni, lépésről lépésre, életkori és egyéni sajátosságokat betartva, mert bebizonyosodott, hogy csak így érhetünk el eredményeket. Egy nyelv tanulásának az alapja a megfelelő szókincs kialakítása, ezért a román szókincs gyarapítására megfelelő energiát kell fordítani, ez nem valósulhat meg, csak ha tervszerűen, párhuzamosan történik az anyanyelvi neveléssel. Ugyanakkor nagyon fontos követelmény a gyerekek beszéltetése, megfelelő beszédlegkör kialakítása. A gyerek beszéde akkor fejlődik, ha ő maga beszél minél többet. Teremtünk olyan légkört, amely arra ösztönzi a gyerekeket, hogy szívesen szólaljanak meg románul. Nagy türelemmel hallgassuk végig, a tévedőt ne intjük le, esetenként beszédük közben segítsük a helyes kifejezés megtalálásában. Amódszermegválasztásais fontos. Fordítsunk, vagy inkább direkt módszert alkalmazzuk? Volt alkalmam a CLIL-módszerrel (Content and Language Integrated Learning), vagyis tartalom alapú nyelvoktatással találkozni egy Erasmus+ program keretében. Ezt a módszert a világ nagyon sok részén idegennyelv tanulására használják úgy, hogy bizonyos tantárgyakat az elsajátítandó nyelven tanulnak. Látva, hogyan lehet angolt tanulni iskolában úgy, hogy közben földrajzot tanulunk, arra gondoltam, kitűnően lehetne rajzolni, gyurmázni, testnevelést végezni úgy, hogy közben románul beszélek a gyerekekkel. A gyerekek gondolkodása és értelmi képessége ebben az életkorban tevékenységbe ágyazva, cselekvéshez kapcsolva fejleszthető eredményesen. A gyerek hallja, látja, kimondja a román szavakat, minél több analízátor bekapcsolódik, annál mélyebben vésődik be a megfelelő szó.

Az óvodás utánzással sajátítja el az aktív szókincset. Ezért gyurmázás, rajzolás, vágás-ragasztás közben románul beszélek a gyerekekkel úgy, hogy közben beszédem igényes, lehetőleg kevészer szólalok meg magyarul, ismert egyszerű szavakat használok, hogy beszédem könnyen utánosztható legyen. A szavak különféle helyzetekhez, körülményekhez, cselekvésekhez kapcsolódva, együtt sajátítódnak el.

Különösen hasznos eljárásnak bizonyult a bábozás, mert segítségével a tanult szavak, kifejezések többszöri ismétlésének teremtettünk lehetőséget. Csipike vagy „Dani” figyelmeztette a gyerekeket, „súgott” amikor önállóan nem ment a mondatalkotás. Ugyancsak hasznos a rajzfilm, diafilmvetítés. Egyszerű kis meséket választottam, a képekhez rövid mondatokat fűztem, többnyire az ismert szavakból. Később, ha már többször megnéztük, kérdéseimmel ösztönöztem, hogy ők mondják el, amit látnak. Munkám során eredményes volt képek gyűjtögetése, kiválasztása, rendszerezése, ragasztása. Munkatervemben minden hétre be volt tervezve egy téma. Hétfőre a témának megfelelő képeket hozták a gyerekek. Ezt előre megbeszéltem a szülőkkel, akik se-

gítenek a gyerekeknek újságból, folyóiratból illusztrációkat, képeket gyűjtögetni, kivágni. Ezeket a képeket nézegettük, megneveztük őket, összehasonlítottuk kié nagyobb, kié kisebb, megneveztük a színeket, mindezt persze románul. Így észrevétlenül tanultunk meg új szavakat. A képeket beragasztottuk egy füzetbe, így minden alkalommal végigforgattuk, és megneveztük, amit benne láttunk. Motiválta a gyerekeket, hogy az ők erőfeszítése nyomán született meg egy füzet, amit szeretettel lapozgattak. Sajnos nem minden gyermek kapott segítséget otthon, és nem mindenkinek gyűlt ki minden témához a megfelelő képsor, ezért készítettem saját rajzaimmal egy megfelelő képsorozatot, amit sokszorosítottunk, és beragasztottunk mindenki füzetébe. Így született meg egy képes román gyakorló füzet, amit azóta is nagy kedvvel használunk. Minden oldal egy témához kötődik, az első feladat mindig az, hogy meg kell nevezni a képen látható tárgyakat. Utána kiszínezzük úgy, hogy megmondom románul, milyen ceruzát használjanak. Persze minden utasítást románul adok meg. Hogy megértsenek a gyerekek, közben mindent szemléltetek. A képeket társíthatom cselekvéssel, a teremben levő tárgyakkal. Használhatom ezeket anyanyelvi vagy környezetismereti foglalkozáson is, így biztos lehetek benne, hogy a gyerek anyanyelvén is meg tudja nevezni a tárgyakat, így meg van alapozva a román nyelven való megnevezés. A füzet használatával egyszerű románul adott utasításokat tanulnak meg végrehajtani, pl.:

- *Deschideți caietele!*
- *Scoateți creioanele colorate!*
- *Întoarceți foaia!*
- *Închideți caietele!*
- *Ce vedem pe această pagină?*
- *Pune caietul, creionul la loc!...etc.*

Ezek az ötletek már a *Mivel?* kérdésre is hozzák a választ.

Kivel tanítani?... Erre nem térek ki, mert minden óvónőnek tudatában kell lenni annak, milyen felelősséggel tartozunk a ránk bízott gyerekekkel szemben, de felsorolok néhány alapvető, fontos tanácsot, amelyet én is figyelembe veszek a román nyelv tanításánál:

- első napokban felmérni a gyerekek szókincsét;
- szókincsük alapján eldönteni, mit és milyen módszerekkel, eljárásokkal tanítunk;
- fektessünk nagy hangsúlyt a szókincs gyarapítására;
- direkt módszerrel, CLIL módszerrel, szemléletesen, játékosan tanítsunk, úgy, hogy a gyerekek élvezzék amit csinálnak;
- naponta pár percet szánjunk a sajátosan román hangok kiejtésének gyakorlására;
- énekek, versek, mondókák tanulása a nyelv sajátos zeneiségének gyakorlását segíti;
- a román foglalkozáson feldolgozásra kerülő anyagot előzetesen anyanyelvi foglalkozáson gyakoroljuk be;
- a rögződött szavakat többféle kontextusban használjuk, ismételjük;
- a módszereket, eljárásokat variáljuk, biztosítva ezzel a változatosságot;
- az ismétléseket mindig időben tervezzük be, mivel ezek feltétlenül szükségesek.

Az eredmények annak függvényében érkeznek, mennyire állunk pozitívan a román nyelv tanításához. Fontos, hogy örüljünk a legapróbb eredménynek is.

Élményeimet örömmel osztottam meg a képzésen. Remélem, sok óvodapedagógusnak nyújtottam ezáltal segítséget.

Demeter Gyöngyi a kommunikációról

„Akárhol tartunk is a karrierünkben, a folyamatos szakmai fejlődésre való törekvés elengedhetetlen.” Poór Ferenc

Teljes kommunikációt alkalmaz minden egyén ahhoz, hogy megértesse magát környezetével, hogy kifejezze érzéseit, véleményét. Nem lehet nem kommunikálni. Még akkor is, ha egy szobában vagy egy emberrel, és nem beszélsz vele, rá se nézel, úgy is közvetítesz valamit.

A beszédre vagy a nonverbális jelekre, vokális jelzésekre reagálnak jobban az emberek? A mit mond, vagy a hogyan mondja kérdés a meghatározó? A szavak nem annyira fontosak, mint a non-verbális jelek (mimika, tekintet, gesztus, testtartás, emblémák, kronémika) és paralingvisztikus jelzések (hangsúly, hanglejtés, beszédtempó, szünet, hangerő, ritmus, hangszín). A nem verbális kommunikáció információt nyújthat az aktuális érzelmi állapotról (harag, elérzékenyülés), személyes tulajdonságokról (önbizalom, precizitás), interperszonális attitűdökről (szeretet, dominancia), a társadalmi tagozódás mentén elfoglalt pozíciókról.

A vokális jelek a verbalitáshoz, a nyelvi megnyilvánulásokhoz kapcsolódnak. Elsősorban érzelmeket, viszonyulást, hangulatot fejeznek ki, és döntően módosíthatják a mondanivaló jelentését. A csönd lehet „jelentőségteljes”, „sokértelmű”, lehet az elutasítás, de a meg nem értés jele is. Ahogy a szólás mondja: hallgatni tudni kell. Nem csak hallgatni kell tudni, de érezni kell a partnerünk testbeszédéből, az így kisugárzott pszichológiai állapotból, hogy mikor kell megszólalni.

Miért kommunikál egy ember? Mert szüksége van arra, hogy beszéljen, hogy kifejezze érzéseit, hogy elismerjék, hogy foglalkoztassák, hogy befolyásolják, hogy ráfigyeljenek, hogy elmondja véleményét, hogy megértesse magát környezetével.

A pedagógus és a kommunikáció

A pedagógus is ember. Kommunikál a gyerekekkel, de a felnőttekkel való kommunikáció tevékenységének szerves része. A gyermek nevelése a családban zajlik, a gyermek egy család tagja, ezért hatékony óvodai nevelés nem képzelhető el a családdal való megfelelő kapcsolat kiépítése nélkül. Együttműködésre van szükség a gyermek hatékony fejlődése érdekében. A szülő megismerése, az együttműködés segítheti az óvodai tevékenységet, hiszen a szülők aktív résztvevői lehetnek az óvodai tevékenységeknek, megszathatják kultúrájukat, szokásvilágukat egy adott közösségben.